

Overzicht leermiddelen 21^e eeuwse vaardigheden primair en voortgezet onderwijs (23-11-2017)

A. Methoden-digitale leeromgevingen-modules (met expliciete aandacht voor 21^e eeuwse vaardigheden)

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Alles-in-1 Alles-in-1 2005-2012	PO 4-8	Projectthema's voor de vakgebieden aardrijkskunde, geschiedenis, techniek, cultuur en natuur. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan taal en lezen, Engels, wereldoriëntatie en expressievakken. Bij de methode zijn als hulpmiddel acht boekenleggers 21 ^e eeuwse vaardigheden ontwikkeld met daarop per vaardigheid drie suggesties van werkvormen. Deze kunnen in het handboek van de leerkracht gestoken worden als reminder voor het werken aan de betreffende vaardigheid.
Blink Wereld Blink 2015	PO 3-8	Wereldoriëntatie op een manier die past bij de aanpak van de school: als drie losse vakken (aardrijkskunde, geschiedenis en natuur & techniek) en gestuurd of middels een geïntegreerde en meer vrije aanpak. Ontdekkend, onderzoekend en ontwerpend leren vormt de basis. Blink Wereld zet leerlingen aan om na te denken, en zelf te ervaren en ontdekken. Zie ook de brochure De 21st century skills en Blink Wereld .
Da Vinci Uitgeverij Da Vinci 2013	PO 1-8	Wereldverkenning in 14 thema's. De methode Da Vinci biedt zaakvakken als één geheel aan. Daarbij is ook aandacht voor 21 ^e eeuwse vaardigheden. Met DaVinci oefenen kinderen het hogere orde denken, ofwel creatief en kritisch leren denken. Kinderen ontwikkelen hun vaardigheden om te kunnen analyseren, evalueren en (hierdoor) te kunnen creëren.
De Basisschoolwebwinkel De Schoolwebwinkel De Schoolwebwinkel BV	PO 5-8 VO 1-2	Project waarbij leerlingen zelf een echte webwinkel opzetten voor school. De webwinkel gaat live en wordt door leerlingen beheerd. De winst gaat naar een zelf te kiezen goed doel. Er zijn drie basis leermodules: Webwinkel, Reclame en Producten met in totaal 13 lessen. Als aanvulling zijn er drie verdiepingsmodules: Mediawijsheid, Omgaan met geld en Programmeren (ook 13 lessen in totaal). De lesinhoud is op meerdere niveaus verkrijgbaar. Er is informatie over de 21e eeuwse vaardigheden die aan bod komen in het materiaal.
Faqta Faqta 2016-2017	PO 1-8	Twee onderdelen: Faqta Wereld en Faqta Talent. Faqta Wereld is een online leeromgeving voor thematische wereldoriëntatie. Met online en papieren verwerkingsmateriaal. De thema's zijn geïntegreerd en sluiten aan op de kerndoelen 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' en 'Kunstzinnige oriëntatie'. De 21e eeuwse vaardigheden zijn geïntegreerd in alle thema's. Faqta Talent is een database met onderwerpen ter verrijking van de algemene ontwikkeling. Uitgangspunt voor de keuze van de onderwerpen zijn de vragen van kinderen en interessegebieden. Het is aanvullend, verdiepend en verrijkend en inzetbaar als talent- en/of plusprogramma.

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Ik Creëer Mijn Wereld (ICMW) Academy4life	PO 1-8	Methode (online leeromgeving) waarbij alle 21 ^e eeuwse vaardigheden worden gekoppeld aan sociaal-emotionele vaardigheden.
Mijn Talent ThiemeMeulenhoff 2015	PO 5-8	Digitale leeromgeving waarin leerlingen (groep 5-8) zelfstandig werken aan vakoverstijgende projecten. Daarbij wordt per projectfase aangegeven welke 21 ^e eeuwse vaardigheden voorkomen. Presenteren is opgenomen als aparte vaardigheid.
Naut Meander Brandaan 2 ^e editie Malmberg 2017	PO 3-8	Integrale methode voor aardrijkskunde, geschiedenis en natuur en techniek. Kies voor een thematische aanpak per vak of verbind de vakken met acht wereldoriëntatiethema's. Met leerlijn 21e eeuwse vaardigheden.
Ondernemen met je klas Jong Ondernemen	PO 5-8 VO 1-6	Twee programma's voor po: Vakantie-eiland (groep 5-6) en Pop-up store (groep 7-8 over de basisbeginselen van bedrijfsleven en ondernemerschap. Leerlingen moeten keuzes te maken en verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen handelen. Ook doet het programma een beroep op hun creatief denkvermogen. Twee programma's voor vo: Yes! (vo-onderbouw) en Junior Company (vo-bovenbouw)
Ontdek het zelf...en laat je niets wijsmaken Heutink 2015	PO 1-8	Te downloaden lesmateriaal wetenschap en technologie (onderzoekend en ontwerpend leren) dat met behulp van uitdagingen (op 5 niveaus: groep 1-2, 3-4, 5-6, 7-8 en plusklas) een creatieve en nieuwsgierige houding bij leerlingen wil stimuleren. Thema's 2017-2018: Prinsjesdag, Mondriaan, Olympische Spelen, Moestuintjes, In levende lijve, Vakantiehuis.
Plannex 21 Uitgeverij Ars Scribendi 2017	PO 1-8	Plannex is een leerplatform voor verrijkingsonderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen. Plannex 21 is voor alle leerlingen en biedt een integratie van vaardighedenontwikkeling en (werkboek vervangend) zaakvakonderwijs. Te gebruiken naast of in plaats van methoden wereldoriëntatie. Projectenbieb met meer dan 500 korte en lange projecten met mogelijkheid eigen projecten toe te voegen. Kan ook doorzocht worden op vaardigheden. Nog in ontwikkeling.
Projects4learning Projects4learning	PO VO	Integratie van zaakvakken en 21e eeuwse vaardigheden binnen thema's. Digitale leeromgeving met digibordlessen, links naar filmpjes en sites, vragen en opdrachten, lessuggesties bij apps en achtergrondinfo. De diverse thema's zijn ontwikkeld om leerlingen kritisch te laten denken en deel te nemen aan probleemoplossende activiteiten.
Regenboog Wereldkist Spectrumbox Leskracht 2013	PO 3-5 PO 6-8	Projectmatige manier van (samen)werken voor onderzoekend en ondernemend leren op het gebied van wereldoriëntatie. Kinderen worden aangespoord om kritisch te denken, (onderzoeks)vragen te stellen en vaardigheden te ontwikkelen die binnen alle (leer)gebieden van belang zijn. Online leeromgeving, magnetisch whiteboard en kasten met o.a. leerkrachtmateriaal en voorwerpen.

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Saga Geschiedenis voor de wereld van vandaag Blink 2017	VO 1-3	Interactieve digitale methode voor geschiedenis. Met leerboek. Saga bestaat per leerjaar uit zes thema's waarin alle kerndoelen, tijdvakken en kenmerken samenhangend aan bod komen. Leerlingen: <ul style="list-style-type: none"> •beleven het verleden en hebben een missie en een rol in een interactief verhaal •onderzoeken de geschiedenis, leren kritisch denken •werken aan vaardigheden, bouwen al doende aan hun kennis en ervaren wat ze aan geschiedenis hebben. Vanaf eind 2017 gratis eerste proeflessen verkrijgbaar.
Startboek Skillis Toekomstgericht leren voor groep 5 tot en met 8 CED-groep 2017	PO 5-8	Schoolbrede aanpak waarmee leerlingen zich ontwikkelen tot zelfverantwoordelijke personen die kunnen mee bewegen in de snel veranderende samenleving. Skillis heeft het complexe vraagstuk m.b.t. toekomstgericht leren en 21e eeuwse vaardigheden teruggebracht tot vier kernvaardigheden: denkkraft, perspectief nemen, zelfregulering en samenwerken. Dit Startboek bevat praktische activiteiten en werkvormen om aan de leerlingdoelen te werken. Deze werkvormen zijn gekoppeld aan leerkrachtvaardigheden, in het boek benoemd als 'Gouden regels'. Het Startboek voor groep 1 t/m 4 is nog in ontwikkeling. Digi21 E-learning pakket waarmee leerlingen van groep 7 en 8 zelfstandig werken aan digitale geletterdheid en vakoverstijgende vaardigheden. Digi21 is een onderdeel van Skillis. Dubio Schoolbrede aanpak waarmee leerlingen zich ontwikkelen tot zelfverantwoordelijke personen die over vaardigheden beschikken om mee te kunnen bewegen in de veranderende samenleving. Dubio is een onderdeel van Skillis.
Timbo, probleemoplossend leren voor kinderen Garant Uitgevers/MAKLU 2012	PO 3-8	Zelfinstructiemethode probleemoplossend denken. Figuurtje Timbo is in een vreemd land terecht gekomen en leert leerlingen stap voor stap hoe ze een opdracht tot een goed einde kunnen brengen. Daarbij wordt als eerste stap aandachtig lezen en goed luisteren benadrukt. Basisboek (leerkracht) met achtergrondinformatie, lessenreeks en suggesties, zoals een verhaal, spelelementen, concentratieoefeningen en creatieve opdrachten. Werkboek bevat voor de leerling werk- en lesbladen.
Tumult op de basisschool Tumult 2017	PO 7-8	Werkboek met activerende lessen rondom plannen (agenda, taken), leerstrategieën (o.a. aantekeningen maken, concentreren, hulp vragen, toets maken), informatievaardigheden, kiezen (van een school) en overstap naar de brugklas. Met stappenplannen.
Tumult Teamwork Sociaal-emotionele vaardigheden Tumult 2016	vmbo 2	Werkboek (dossier) met opdrachten over: samenwerken, respect, cyberpesten, zelfvertrouwen, jezelf kennen etc.

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Way to learn , ontdek hoe je leert en wat je talenten zijn Kwintessens NVZ Uitgeverij 2016	PO 7-8	Multimediaal pakket om leerlingen voor te bereiden op hun schoolloopbaan en verdere toekomst. Twee modules (per module vijf uitgewerkte lessen) en een online test. Zelfreflectie staat centraal. Talenten, eigenschappen, leerstijlen en vaardigheden worden in kaart gebracht.

B. Opdrachten-werkvormen-(spel)activiteiten-lessen-lesideeën-toets-en observatie instrumenten (voor het werken aan (enkele) 21^e eeuwse vaardigheden)

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
5 Minuten creatief denken Onderwijs maak je samen Bazalt	PO 1-8	Set kaarten met 40 opdrachten en werkvormen voor creatief denken. Het stelt leerlingen in staat om flexibel en vindingrijk te zijn bij het bedenken, kiezen en uitproberen van mogelijkheden om problemen op te lossen of iets nieuws te creëren. Drie voorbeeldkaarten.
5 Minuten coöperatief Onderwijs maak je samen Bazalt	PO 1-8	Set kaarten met 40 opdrachten en werkvormen voor coöperatief leren waarbij leerlingen actief en betrokken samenwerken. De kaarten bevatten enkele eenvoudig uit te voeren didactische structuren: gestructureerde samenwerkingsvormen waarbij leerlingen specifieke stappen volgen, gericht op interactie met elkaar en/of de lesstof. Drie voorbeeldkaarten.
A difficult decision SLO	havo 4-5 vwo 3-4	Opdracht Engels probleem oplossen waarbij leerlingen in 2 lessen aan de slag gaan met een casus. Tijdens een buitenlandse reis zijn er problemen ontstaan die zij in groepjes op gaan lossen. Afkomstig van SLO website hogere denkvaardigheden
Brainstormpakket Brainstormen met Marja en Moes Onderwijs maak je samen 2010	PO 5-8	Lessencyclus met de nadruk op het proces en de spelregels. Er wordt aandacht gegeven aan creatieve denktechnieken die het zoeken naar originele ideeën stimuleren. Poster met lesstof, 15 hulppakketten voor de kinderen en een handleiding voor de leerkracht.
Cool Koalas SLO	vmbo bk 4 vmbo gt 3/4 havo 2/3 vwo 2	Opdracht Engels: leerlingen bereiden zich in 3-4 lessen voor op een internationale denktankbijeenkomst georganiseerd door het WNF. Afkomstig van SLO website hogere denkvaardigheden
Creatief denken en Creative Problem Solving	PO 6-8	Twee werkboeken over creatief denken en probleemoplossen. Met strategieën om op ideeën te komen voor vraagstukken of problemen.

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Minka Dumont 2009		Voorbeeldles creatief denken Voorbeeldles creative problem solving
Denkbeelden , praktijkboek voor visuele leerstrategieën Onderwijs maak je samen 2015	PO	Tien visuele leermodellen (o.a. de kapstok, de trein, de mindmap) waarmee leerlingen een achttal effectieve denkstrategieën ontwikkelen.
Denkdeurtjesmodel Graviant	PO 1-4	Leerkracht kan aan de hand van denkdeurtjes (analytisch, creatief en praktisch vermogen) het denk-leerproces bespreken met het (meer begaafde) kind.
Denkenindeklas.nl Minka Dumont 2013-2016	PO 1-8	Website met informatie en lesvoorbeelden en projecten voor denkvaardigheden.
DenkTank Minka Dumont 2009	PO 6-8	Groepsspel waarbij creatief denken centraal staat. Docentenhandleiding, werkbladen met 100 opdrachten waarbij voor uiteenlopende problemen oplossingen moeten worden bedacht.
Eduapp	PO VO	Lijst met apps en lesideeën om aan de slag te gaan met 21 ^e eeuwse vaardigheden.
Gogroep8 , lesprogramma voor jonge ondernemers Kuseema	PO 8	Lesprogramma waarbij leerlingen een eigen bedrijf opzetten. Zeven lessen van twee uur door gastdocenten.
Het grote vindingrijkboek Zo leer je kinderen creatief denken! Leuker.nu 2014	PO 1-8	Boek met inspiratie en informatie over creatief denken. Met praktische lesideeën. Download een voorproefje . Meer ideeën op het weblog Vindingrijk .
Hoe bedenken je het?! Creatief denken in het basisonderwijs Uitgeverij Coutinho 2014	PO 1-8	Basisboek dat pabo-studenten en leerkrachten in het basisonderwijs helpt om creativiteit te bevorderen, zowel bij leerlingen als bij zichzelf. Met meer dan 100 werkvormen en lessuggesties . Inkijkexemplaar .
I sense creativity SLO	vmbo bk 3 vmbo gt 2	Opdracht Engels: leerlingen ontdekken in 2-3 lessen hoe creatief zij zijn en hun klas is. Leerlingen gaan raadsels oplossen, verhalen verzinnen en nieuwe woorden bedenken. Afkomstig van SLO website hogere denkvaardigheden

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep- leerjaar	Samenvatting
Ideeëntoestel Creatieve denkvaardigheden voor het basisonderwijs Leuker.nu 2014	PO 1-8	Lesbrieven (18) creatief denken verdeeld over drie (leeftijds)clusters. De website ideeentoestel.nl biedt informatie over creatief denken en het lesprogramma. Te downloaden lesbrieven .
Jonge speurders, op expeditie met Zoekie School aan zet 2014	PO 6-8 VO 1-2	Lespakket dat (meer) begaafde leerlingen uitdaagt onderzoek te doen. Twee posters leiden leerlingen door de stappen van het bepalen van een onderzoeksontwerp (problem finding) en de uitvoering van een daadwerkelijk onderzoek (problem solving). Diverse downloads o.a. hulp-/oefenbladen , handleidingen voor leerkrachten en ouders .
Ken je kwaliteiten-(jeugd)kwaliteitenspel CPS 2016	PO VO	Opvolger van het <i>Kinderkwaliteitenspel</i> en <i>Ken je kwaliteiten (VO)</i> . De tekeningen zijn vernieuwd, de twee niveaus zijn samengevoegd in één spel en er zijn kaartjes bijgekomen die betrekking hebben op 21ste eeuwse vaardigheden. Doel is leerlingen bewust(er) maken van hun eigen kwaliteiten en op die manier bijdragen aan een positief zelfbeeld.
LerenDoenMaken 2017	PO 1-8 VO 1-2	Platform met opdrachten voor toekomstgerichte vaardigheden. Daarbij draait alles om maken. Leerlingen kunnen bij het kiezen van een opdracht in de huid kruipen van een 'specialist' (bijvoorbeeld: architect/ontwerper, journalist/schrijver, reisleider/gids, wetenschapper/uitvinder). Er kan ook geselecteerd worden op vaardigheden en op niveau (onder-, midden- of bovenbouw PO en onderbouw VO). Bij de opdrachten wordt aangegeven welke andere leermiddelen, programma's, tools of apps gebruikt kunnen worden.
Loep Studio Tast 2017	PO VO	21 ^e Eeuwse vaardigheden in bestaande lessen. Fysieke toolkit (houten tokens) en digitaal platform met 33 activiteiten en negen processtappen voor ontwerp gebaseerd leren. De houten Loep tokens kunnen worden gescand met de smartphone voor uitleg, voorbeelden en video's. Platform heeft ook een Marktplaats met publiek beschikbare projecten. Ook in Engelse versie verkrijgbaar (voor tto).
Makkie om te maken Makkie3D en CED-groep 2017	PO 3-8	Werken aan 21 ^e eeuwse vaardigheden (denkkracht, perspectief nemen, zelfregulering en samenwerken) met een 3D-printer. Projectlessen volgens de aanpak van design thinking. Licentie met toegang tot leerlingmateriaal en instructie voor leerkrachten op basis van onderwijskundige doelen; vier projecten per schooljaar voor groep 3 t/m 5 en vier projecten voor groep 6 t/m 8 (een project duurt 4 à 5 lessen). Jaarlijks verschijnen nieuwe opdrachten en updates.
Mikkie Maker Cubiss 2014	PO 4-5	Lespakket waarbij ontwerpen, problemen oplossen, samenwerken en dichten volgens strenge regels met de Makey-Makey centraal staan. Accent op leesbevordering en mediawijsheid. Algemene inleiding voor bibliotheek en onderwijs.
Outside the box , stimuleer het creatief denken in je klas	PO 3-8	Ideeënboek creatief denken. Drie delen (6-7, 8-9 en 10-12 jarigen), met kopieerbare werkbladen met activiteiten in vier categorieën: ontwerpen; creatief denken; taal ontdekken; problemen oplossen. Voorbeelden: tiensterrenhotel voor kinderen ontwerpen, moordmysterie oplossen,

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep-leerjaar	Samenvatting
Uitgeverij Schoolsupport 2012		nieuwe tandpasta bedenken. Inhoudsopgaven en voorbeeldpagina's zijn in te zien. Zie onder bijlagen .
Post uit Hoophuizen en Zelhorst FleCk 2016	PO 1-8	Vier (post)pakketten: voorbeeldpakket De bloempot , De windvanger (1), Begroet & ontmoet (2) en Het zwembad (3). Ieder pakket bevat drie brieven met opdrachten waarmee je in onder-, midden- en bovenbouw aan de slag kunt met creativiteitsontwikkeling en de 21 ^e eeuwse vaardigheden.
Rekenen-wiskunde in de 21^e eeuw Ideeën en achtergronden voor primair onderwijs Panama 2017	PO	Jubileumbundel ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van Panama. Bevat praktische ideeën om 21 ^e eeuwse vaardigheden in de rekenles toe te passen. Deze publicatie bevat bijdragen van diverse deskundigen met daarin allerlei concrete voorbeeldopgaven en –activiteiten.
SkillsMETER Pijnenburg techniek scouting en BleuBased	VO PRO MBO	De SkillsMETER brengt de ontwikkeling van de leerling in kaart, beoordeelt formatief. Reflectie en feedback staan centraal. In de SkillsMETER zitten 100 te ontwikkelen skills. De leerlingen werken aan opdrachten van de school of van externe opdrachtgevers b.v. het (stage)bedrijf. Elke opdracht kent vier fasen: 1. Oriënteren 2. Voorbereiden 3. Uitvoeren 4. Evalueren, reflecteren, LOB. Daarbij zijn per fase skills aanwezig die aan de opdrachten worden gekoppeld. Het aantal te beoordelen skills is door het docententeam te bepalen en kan men aan- of uitzetten. Zie: Brochure .
Slimmer leren: zelfregulatie in de les Slimmer bewegen: zelfregulatie in de gymles SLO 2015	VO	Deze zelfregulatie-vragenlijsten geven inzicht in de mate van zelfregulatie in de les en kunnen gebruikt worden als hulpmiddel om dit gedrag te bevorderen. Er is een generieke lijst (voor theorievakken) en een lijst voor bewegingsonderwijs.
Spreken- probleem oplossen Stercollectie VO Content 2016	vmbo kgt 3-4	Bedenken van creatieve oplossing voor probleem in de wereld. Twee lessen. Probleemoplossende discussie. Er is ook een versie voor vmbo b 3-4 Nederlands (mondelinge taalvaardigheid en schrijfvaardigheid)
Sociaal gedrag, elke dag! Uitgeverij Pica 2012	PO 1-8	Werkmap met activiteiten om sociale vaardigheden te vergroten, oefenen en toepassen in de praktijk. Vier programma's: samenspelen, samenwerken, omgaan met emoties, probleem oplossen.
Talentmix De Onderwijsstudio 2017	PO 7-8	Interactief project waarbij leerlingen zich bewust worden van hun talent en deze kennis gaan toepassen in activiteiten. Drie onderdelen: handleiding, Doeboek voor leerlingen en website met Talentmixtest. Met dit project werken leerlingen aan de 21^e eeuwse vaardigheden 'zelfsturing' en 'samenwerking'.

Titel-uitgever-jaar	Doelgroep- leerjaar	Samenvatting
Team Toppers Het Belbin Teamrollenmodel voor kinderen en jongeren Uitgeverij Pica	PO 4-8 VO	Bordspel dat leerlingen spelenderwijs laat zien en ervaren dat diversiteit (anders zijn) juist bijdraagt aan het groepssucces. Verschillen in kwaliteiten en talenten herkennen, begrijpen en gebruiken. Gericht de samenwerking aangaan. Zie ook: www.teamtoppers.nl
Toekomstklas	PO S(B)O	Platform waar werkvormen, lessuggesties en ideeën rondom 21e eeuwse vaardigheden zijn te vinden of geplaatst kunnen worden.
Wijzer in executieve functies 35 spelletjes om de executieve functies bij leerlingen te trainen en versterken Uitgeverij Pica en ZIEN in de klas 2017	PO 1-8	Hulpmiddel (kaarten en handleiding) voor het versterken van de executieve functies: inhibitie, werkgeheugen, planning en organisatie, taakinitiatie, emotieregulatie, flexibiliteit, metacognitie en zelfmonitoring. Twee uitvoeringen: groep 1 t/m 4 en groep 5 t/m 8 . Downloads ZIEN in de klas (WIEF, Wijzer in executieve functies)
ZO! Observatielijst Zelfregulatie in het Onderwijs CED-groep 2016	S(B)O PO	Instrument om het ontwikkelingsniveau van een leerling op het gebied van zelfregulatie in kaart te brengen. Met name geschikt voor SO. De handleiding biedt praktische handelingssuggesties. Volledige handleiding kan ook per mail worden opgevraagd t.wally@cedgroep.nl Sluit aan bij opbrengstgericht werken in 4D (data, duiden, doelen stellen, doen)